

Ruimtelijke ordening

Het vorige nummer van De Levende Natuur was gewijd aan het nieuwe leefgebiedenbeleid. Na lezing blijven enkele knelende vragen over. Zo lijkt in het nummer een heldere definitie van dit nieuwe beleid te ontbreken. Dat is geen toeval: het beleid is niet zo scherp omlind. Was het oude soortenbeleid een vangnet voor soorten die bij de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur buiten de boot vallen, nu krijgen alle (ernstig) bedreigde soorten van verschillende soortgroepen aandacht zonder dat duidelijk wordt hoe die aandacht moet worden ingevuld. De provincies hebben een centrale rol toebedeeld gekregen in het natuurbeleid. Op dat niveau moeten soortenbeleid en natuurbeheer samenkomen. Met name zullen de provincies de samenhang met de op te zetten provinciale opvolger van het 'Programma Beheer' moeten initiëren, en ook initiatieven moeten ontplooiën omtrent de inbedding in bijvoorbeeld de beheerplannen voor Natura 2000.

Essentieel voor het slagen van het beleid is dat veel samenwerking ontstaat tussen provincies, natuurbeherende en soortenbeschermende organisaties als De Vlinderstichting en Floron. Gelukkig zijn de voortekenen gunstig: deze partijen vinden elkaar de laatste tijd steeds beter. Bijkomend probleem is dat de financiering niet helder is; nu is deze nog afhankelijk van in de Tweede Kamer ingediende moties. De goedgekeurde projecten leverden mooie folders op, maar wat is de rode draad in deze projecten? Geven deze mooie folders de garantie dat er gewerkt wordt aan de biodiversiteit in Nederland?

Tijdens het Voorjaarsforum van Natuurmonumenten afgelopen april gaf prof. Klaas van Egmond, tot voor kort directeur Milieu- en Natuurplanbureau, aan dat hij de Ruimtelijke Ordening als belangrijkste bedreiging ziet voor die biodiversiteit. Het ontbreekt aan een centrale regie, overal zijn plannen om aan de natuur van Nederland te knabbelen. De rijksoverheid laat de ruimtelijke inrichting steeds meer over aan de regionale overheden. Hij vreest dat daar een goede belangenafweging minder goed gewaarborgd is dan bij een centrale overheid (hoewel er ook daar de nodige kritiek mogelijk is). Hij wordt hierin gesteund door het Planbureau voor de Leefomgeving dat waarschuwt dat de provincies nog veel te weinig gebruik maken van de, overigens sterk beperkte, mogelijkheden om enige regie te houden op de ruimtelijke ontwikkelingen. Juist vanwege de decentralisatie van het natuurbeleid van het Rijk naar de provincies dienen de laatste zich volop in te zetten voor behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit. Laten zij dat na, dan dreigt door toedoen van de gemeenten verrommeling en aantasting van Nationale Landschappen en EHS.

Vanaf 1 juli is de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening in werking getreden. Sindsdien kunnen gemeenten bestemmingsplannen vaststellen, die indruisen tegen rijks- en provinciale belangen. Strijdige bestemmingsplannen kunnen alleen worden bijgestuurd via de rechter. Het zal duidelijk zijn dat hier grote problemen uit voort kunnen vloeien. Alleen al om die reden zullen provincies en de natuurbeschermende organisaties gemeenten actief moeten betrekken bij soortenbescherming en natuurbeheer.

Een integrale aanpak van alle knelpunten, waarbij omvang en kwaliteit van leefgebieden vaak de belangrijkste zijn, zou centraal moeten staan. De kwaliteit wordt bepaald door vegetatiestructuren en omgevingsfactoren. Provincies zullen in samenwerking met waterschappen en terreinbeheerders aan de slag moeten; daarbij is de medewerking van gemeenten een onontbeerlijk, maar kwetsbaar punt. Daar komt nog iets bij. Eén van de grootste bedreigingen voor de biodiversiteit is ook dat tot voor kort algemene soorten in Nederland als Argusvlinder, Blauwe knoop of Geelgors steeds meer teruggedrongen worden tot natuurgebieden. Het landschap wordt op veel plaatsen een leeg landschap. In veel agrarische gebieden loopt de diversiteit sterk terug, maar ook in de gemeentelijke infrastructuur is dat het geval. Bermen worden thans vrijwel overal geklempeld waardoor voorheen soortenrijke en schrale bermen nu zeer monotoon en soortenarm zijn. Bermen, slootkanten en overhoekjes, zelfs gemeentelijke plantsoenen en waterpartijen vormen een belangrijk potentieel leefgebied voor veel soorten. Welke organisatie heeft de energie en het geld om daar de uitdaging aan te gaan?

**Beter natuurbeleid
vraagt vooral regie
en afstemming.
Ook belangrijke rol
voor gemeenten.**

Opvallend in genoemd themanummer over het leefgebiedenbeleid is dat de tot nu toe meest creatieve aanpak van de problemen voor soorten op gemeentelijk niveau werd gevonden in Vlaanderen. Daar werd binnen één provincie getracht om elke gemeente zich verantwoordelijk te laten voelen voor één bedreigde soort. Zeker gezien de rol van gemeenten in de ruimtelijke ordening kan dat heel vruchtbaar zijn, met name in het bewustmaken van de bewoners voor de lokale of regionale biodiversiteit.

Dit alles overziende hebben alle overheden, zowel rijk, provincies als gemeenten een belangrijke rol in het behoud van de biodiversiteit. Dat biedt kansen maar heeft ook de zwakte in zich dat elke partij naar de ander kan kijken en zelf te weinig doet. Meer dan ooit is het nodig dat alle partijen die voor de biodiversiteit in Nederland op willen komen de handen ineenslaan.

De redactie